

VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK

čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska

číslo 2 / 2017 / ročník XXVII

STÁLÁ EXPOZICE

*Historie Mariánské Týnice a mariánský kult:

- nejnovější archeologické nálezy
- osudy po zrušení kláštera
- obnova a rekonstrukce na přelomu 20. a 21. století
- mariánské poutní místo

*Baroko a jeho svět - Jan Blažej Santini - Aichel

*Raně středověké obydlí, archeologické nálezy

*Kultura a vzdělanost severního Plzeňska:

- veduty a vyobrazení sídel, kaple jako liturgický prostor, školní třída, galerie světců, oratoř a liturgické předměty, umělecké vybavení prostředí společenských elit 19. století

*Národopis severního Plzeňska:

- lidové zvyky, náves s kaplí a včelařství, selská jizba a komora, stodola, kovárna, slévárna litiny

*Města, spolky a řemesla severního Plzeňska:

- řemeslnické dílny a obchody
- kuchyně 30.- 40. let 20. století, hostinec

*Kostel Zvěstování Panny Marie:

- rekonstruovaná památka vrcholného baroka,
obnovená kupole a interiér s freskovou výzdobou

*Ambit s freskovou výzdobou F. J. Luxe a barokní zahrada

VÝSTAVY

PETR BRANDL - restaurované obrazy - Zavraždění sv. Václava, Smrt sv. Isidora, Stětí sv. Barbory / kostel Zvěstování P. Marie – časově neomezeno

OTA JANEČEK – výběr z díla VÝTVARNÉ MINIATURY VE TVARU KOSTKY – kubické hodiny ze sbírky MUDr. Jaroslava Adama 28. 6.–30. 7. 2017 /refektář muzea

MIROSLAVA NOVÁ / KAMENY MÉ ZEMĚ – sochy 28. 6. –17. 9. 2017 / kostel

NAĎA POTŮČKOVÁ / OHLÉDNUTÍ – keramika, kresba, malba / refektář muzea

ŽIDÉ NA SEVERNÍM PLZEŇSKU 6. 9.–29. 10. 2017 /refektář muzea

KONCERTY 2016

S hudbou za památkami Plzeňského kraje – 8. 7. 2017 „Radost v baroku – Kvartety mistrů“–Sedláckovo smyčcové kvarteto

S hudbou za památkami Plzeňského kraje – 26. 8. 2017 „Radost v baroku – Smyčce v hudbě 17. a 18. století“– Musica Florea

DALŠÍ AKCE

Mariánská pouť s pobožností 10. 9. 2017

V jedné z následných recenzí se v novém čísle Vlastivědného sborníku objevuje titul knihy mladé plaské spisovatelky Evy Filipové – Zpovědník času. Hrdina vyprávění prostupuje časové epochy. Zvolený titul může ale v obecné rovině také promluvat k nám samým ve formě výzvy. Vybízet k úvahám, jak dovedeme svůj vlastní čas žítí využívat k pozitivním krokům osobních rozhodnutí. Jak si správně vybrat prožití prádninových dnů dětí, vlastních dovolených, dobu aktivní, stejně jako tu odpočinkovou.

Pokud se vážení čtenáři rozhodnete navštívit Mariánskou Týnici v létě, určitě neprohloupíte. I zdejší výstavy Vám totiž mohou ten čas připomenout. U vystavených soch, kamenných objektů Miroslavy Nové je dobré znát její myšlenky: „U svých kamenů sleduji pulzování tvarů, proměny, pohyb, vzbuzování pocitů vzrůstu, volání po dotyku.“ Po něm

můžeme pátrat i o patro výše, na vystavených grafikách Oty Janečka nebo objektech slunečních hodin ve tvaru kostky ze sbírky MUDr. Jaroslava Adama. Máme zde až hmatatelně ten čas připomenutý. S ním jsou spojeny i otištěné příspěvky. Pojednávají o historii Manětína, Žilova nebo Nevřene. Sondy do nedávné i starší minulosti jsou o častých rozhodnutích, sousedských neshodách, o činorodém konání. Budoucí badatelé budou jistě zanedlouho uvažovat také o naší době. A jejich výklady již nebudeme moci korigovat od zkreslených hodnocení. Zpovědník času k nám nemusí být zrovna shovívavý.

Užijte si proto letních měsíců s plnými doušky pozitivních vjemů a správné volby svých cest. Vlastivědný sborník si k tomu vezměte s sebou ke čtení.

Vaše redakce

PŘEDPLATNÉ A OTEVÍRACÍ HODINY V KNIHOVNĚ

Upozorňujeme čtenáře, badatele a uživatele muzejní knihovny, že od 1. července 2017 byl v knihovně instalován nový systém Verbis, který jsme získali díky dotačnímu programu Ministerstva kultury VISK 3.

Knihovna poskytuje knihovnické a bibliografické služby veřejnosti. Disponuje fondem odborné a především regionální literatury. V současném knižním fondu nabízíme čtenářům patnáct tisíc titulů. Nový knihovnický program je rozšířen

o další moduly, které by měly poskytovat čtenářům větší komfort v poskytovaných službách. Knihovnu můžete navštívit také prostřednictvím internetových stránek muzea, v záložce knihovna najdete nový webový katalog Portaro.

Pro osobní návštěvu knihovny v muzeu se můžete také telefonicky objednat na číslech 373 396 410 nebo 373 397 991. K dispozici je také veřejně přístupný internet.

UDÁLOSTI OBRAZEM

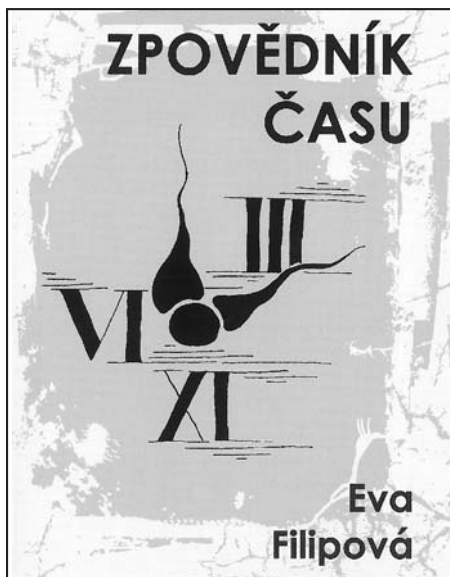
1) Plzeňský biskup Mons. Tomáš Holub zahájil 1. 6. výstavu dětských kreseb „Krajinou barokního Plzeňska“. 2, 3) Začátek Letního barokního festivalu byl 10. a 11. 6. ve znamení představení, hry o životě baronky Lažanské 4) Na obrazy Václava Dvořáka sehrál divadelní spolek Tyl z Čisté několik představení ve dnech 16. a 17. 6. 5, 6) 28. 6. se konaly vernisáže výstav soch Miroslavy Nové a grafiky Oty Janečka a sbírky MUDr. Jaroslava Adama.

■ Radovan Lovčí

Knihu s názvem Zpovědník času plaské autorky Evy Filipové vydal v loňském roce Typos, tiskařské závody v Klatovech. Publikace o 75 stranách, doprovázená řadou černobílých ilustrací, není odbornou ani populární historickou studií, nýbrž beletristickým dílem, které dává čtenáři průřezově nahlédnout do významných období českých dějin. Ústředním protagonistou je mladý hoch, jenž prochází od doby gotické svým dětstvím, dospíváním a dozráváním, údobím studií, prvních pracovních zkušeností i životních lásek, které však prožívá v nejrůznějších historických epochách, a právě tím je kniha specifická. Umožňuje čtenáři vstoupit do rozmanitých dob nikoli prostřednictvím suchého faktografického vyprávění, nýbrž formou postupně odvíjeného lidského příběhu. Ten končí v soudobých časech v Praze, kdy hlavní hrdina již jako starý muž na vltavském nábřeží u Karlova mostu rekapituluje svůj uplynulý život.

Nejedná se o literární dílo komerční povahy, které by aspirovalo na velkou prodejnost, nýbrž o citlivě a inteligentně psanou beletrii, jež prozrazuje autorčinu solidní orientaci v domácí historii i nezvyklý cit pro jazyk, v dnešní době žel procházející svým setrvalým zjednodušováním. Čeština Evy Filipové je naopak příjemně bohatá a nejspíše záměrně vyznívá i poněkud starosvětsky.

K publikaci díla napomohla řada

Titul publikace Evy Filipové „Zpovědník času“.

osob, jimž autorka vyjadřuje svůj dík v rámci poděkování. Zmíněni jsou mimo jiné Mgr. Jiří Hlobil ze Střediska západočeských spisovatelů, dr. Helena Chýlová, pedagožka Katedry českého jazyka a literatury FP ZČU, či George Strunz, majitel zámku v Kaceřově, jenž dílo sponzorsky podpořil. Nechybí dík rodičům a prarodičům, přičemž jako zajímavost lze uvést, že autorčina babička Ivana Friedlová je profesí učitelkou dějepisu. Pozoruhodný je věk autorky, jíž bylo v době vydání pouhých 16 let a která tak prokázala i nezvyklou duševní vyzrálost.

Eva Filipová, která roku 2015 absolvovala Základní školu v Plasích, je v současnosti studentkou Střední

odborné školy pro administrativu EU v Praze – Horních Počernicích. Psaní se podle svých slov věnuje již od dětství a v současnosti pracuje na své další knize. Zájemci, kteří by si chtěli její literární prvotinu zakoupit, tak mohou učinit například pro-

střednictvím plzeňských prodejen sítě Kosmas či v plaském klášterním obchodě s dárkovým zbožím.

Eva Filipová: Zpovědník času, Typos Plzeň, 75 s.

FRANTIŠEK WONKA – POUTNÍK SVATOJÁNSKÝ

■ Karel Řeháček

Na jaře letošního roku vydalo město Manětín zajímavou publikaci vztahující se k regionálním dějinám severního Plzeňska. Na půl druhé stovce stran provází někdejší dlouholetý manětínský děkan František Wonka (1900–1967) imaginárního poutníka reáliemi města a jeho bohatou historií. Jedná se sice především o historický místopis barokního Manětína, jehož byl Wonka bezesporu na slovo vzatým znalcem, ovšem Wonkův výkladový průvodce nepostrádá ani aktuální postřehy: na několika místech se poměrně kriticky vyjadřuje k necitlivému přístupu vedení města a jeho obyvatel k památkám. Kritizuje zejména stavební rozvoj v okolí Vysoké cesty, realizovaný „bez nejmenšího citu“ (s. 78) a spojený s devastací památek, kritikou nešetří ani v případě dobových proměn tzv. škarpy, které dle jeho soudu „uráží a celou škarpu hyzdí“ (s. 85).

Celkově se ovšem jedná o publikaci navýsost historickou. Ve čtyřech kapitolách v ní Wonka postupně provází návštěvníka svatojánské poutě Manětínem, městem mariánským a městem dvou svatých Janů. Poutě začíná u kostela sv. Barbory vy-

zdobeného sochařem Josefem Herschrem či malířem Janem Petrem Brandlem. Líčí událost roku 1742, kdy ve zdejší studánce zázrakem neutronula Anežka Petrlíková z Vladměřic, popisuje krásu kostelních varhan či vypráví příběh o založení kaple sv. Matouše. Od kostela pak poutník pokračuje Vysokou cestou alejí 14 soch svatých a světic až do samotného města. Zde poutníkovi představuje především náměstí, tzv. škarpu, svažitý prostor s vysokou cihlovou zdí, její bohatou sochařskou výzdobu od J. Herschra a Štěpána Borovce, zejména pak morové sousoší Nejsvětější Trojice, sousoší Kolébka či sochy sv. Václava a sv. Floriána. Také kašny a hlavně výstavbu na škarpe nabízí pozornosti poutníka: tři barokní domy na severní straně škarpy či dominantu Manětína, barokní zámek Lažanských na její jižní straně. Poslední část poutníkovy cesty vede k děkan-skému kostelu sv. Jana Křtitele, který se nachází na západní straně škarpy. Wonka líčí jeho interiér s bohatou výzdobou, příběh obrazu Panny Marie Loretánské, manětínského paladia, který ochránil budovu fary při požáru v roce 1712 a s nímž

jsou spojeny i další zázraky. Nemůže opomenout ani hlavní kostelní oltář s Brandlovým obrazem Křest Pána Ježíše v Jordánu, Mistrovo veledílo z roku 1716.

Následuje doslov, který obsahuje především Wonkovy biografické údaje a v němž se autor vyznává z úcty a lásky ke sv. Janu Nepomuckému. Publikaci uzavírá slovníček málo známých pojmů, které se v ní vyskytují. Knížka je především oslavou krásy Manětína, západočeského Kuksu, oslavou jeho památek zbožnosti a umění. Emeritní plzeňský biskup Mons. František Radkovský v předmluvě o knížce napsal: „Je to

rozkošná knížka! (...) A vábila mě tolik, že jsem ji musel celou přečíst a nemohl se od ní odtrhnout.“ (s. 7)

Běžný čtenář či návštěvník ji vzhledem k jejímu hutnému obsahu naráz přečíst nejspíš nesvede, ale to také není jejím účelem. Při návštěvách Manětína či při vzpomínkách na něj se k ní bude moci kdykoliv vracet a znovu si připomínat jeho krásy přírodní i umělecké. Proto díky za ni a ať potěší a inspirovuje co nejvíce zájemců o historii, umění a město Manětín!

František Wonka: Poutník svatojánský, Manětín 2017, 148 s.

POHLED DO NEDÁVNÉ HISTORIE ŽILOVA

■ Jiří Fák

„Historie JZD v Žilově“ v publikaci od Stanislava Hnáta

V dubnu 2017 byla vydána nakladatelstvím Kletr pro Národopisnou a dějepisnou společnost v Žilově stovcetráneková publikace „Historie JZD v Žilově“, jejímž autorem je Stanislav Hnát, žilovský rodák a dlouholetý předseda místního zemědělského družstva. Autor provází čtenáře jeho historií v průběhu 60.–70. let minulého století až do roku 2000, kdy bylo transformováno na akciovou společnost. Jde o první monografickou publikaci věnovanou problematice socializace vesnice na okrese Plzeň-sever. Autor zvolil chronologickou místu až statistickou metodu, kdy obsahem

jednotlivých kapitol je přehled výnosů, dodávek, odměn, a pokud se v daném roce konala volební schůze, tak také výčet zvolených členů představenstva družstva.

Knihla začíná rokem 1949 Zákonem o jednotných zemědělských družstvech a poznámkou, že v Žilově bylo od roku 1948 strojní družstvo, které nevyvíjelo činnost. Autor v podstatě velmi stručně líčí situaci před založením družstva, která byla obdobná i v jiných lokalitách, krátce je zmíněn rozpis povinných dodávek odstupňovaných podle výměry zemědělské půdy a v podstatě diskriminující držitele větších výměr. Zmínuje institut tzv. nuceného nájmu půdy, který zemědělcům přiděloval další problémy, když na její obděl-

lávání neměli pracovní sílu, protože jak je v knize uvedeno „Veškeré námezdní pracovní síly, ale i mladší členové rodin byli převedeni na práce do průmyslu.“ Autor se ovšem jinak do širších souvislostí či hodnocení událostí příliš nepouští. To ostatně nebylo záměrem publikace.

Vlastní družstvo bylo v Žilově založeno v roce 1952 a okolnosti byly obdobné jako v jiných lokalitách. Předcházela mu nedůvěra ze strany vlastníků půdy a silný nátlak ze strany členů KSČ, katalyzátorem jejich vzniku byla i neúroda v roce 1952 spojená s nemožností splnění dodávkových podmínek. Autor nakonec uvádí, že se do družstva přihlásili všichni zemědělci ze Žilova a Stýskal, ale tři velcí vlastníci půdy nebyli do družstva na pokyn OV KSČ přijati. Za těchto okolností předseda přípravného výboru spáchal jedenáct dní po svém zvolení sebevraždu.

Z knihy, která jak již bylo uvedeno, je možná až příliš zatížena faktografickými a statistickými daty, je patrné, že v prvním roce hospodaření v roce 1953 se v práci zemědělců nic výrazně nezměnilo, protože stále pracovali od slunka do slunka a po měnové reformě činila odměna pracovníka v rostlinné výrobě zhruba 10 korun za den, která se vyplácela 50% zálohově.

Autor dále popisuje opět obvyklý jev vystupování znovu přistupování do družstva. Pro místní pamětníky i zájemce o historii budou v knize určitě zajímavá fakta o stavbách jednotlivých objektů JZD, stejně jako historie slučování JZD okolních vesnic. Prvním bylo sloučení JZD Ži-

lov a JZD Tatiná v roce 1960. Zde se pisatel dopustil malé historické nepřesnosti, když uvedl, že z okresu Plzeň-venkov byl vytvořen okres Plzeň-sever a připojen okres Plasy a část okresu Stod a Strážbro. Tento správní proces byl trochu složitější. Autor postupně za statistické pasáže zařazuje od 60. let 20. století podkapitulu „Různé“, která přináší i některé zajímavosti ze života vesnice. Pozorujeme pro český venkov typický jev té doby, který nabral na intenzitě v 70. a 80. letech 20. století, a to jsou společné zájezdy družstevníků do měst za kulturou, nákupy apod. Najdeme tu i úsměvné příběhy, kdy podle vzpomínek měli účastníci vyhlídkového letu nad Prahou žaludeční potíže nebo, že byl v roce 1966 během divadelního představení ukraden autobus, který se našel až za tři dny. Na konci 60. let 20. století se mohli v souvislosti s uvolněním politického režimu v Československu i žilovští zemědělci podívat tzv. na Západ. V roce 1968 do Vídně, o rok později, v roce 1969 do tehdejší Německé spolkové republiky.

V publikaci lze sledovat i další fenomény českého venkova druhé poloviny 20. století. Výstavbu bytových domů, která významně ovlivnila vzhled vesnic. Meliorační a odvodňovací práce, které zlikvidovaly místa v krajině zadržující vodu a zároveň je v knize často zmiňováno počasí jako hlavní faktor zemědělské úrody či neúrody a výsledku hospodaření družstva. Počasí ostatně, jak je zřejmé z kronikářských záznamů minimálně od 20. let 20. století, bylo

pro zemědělce důležitým činitelem, ať již byl sedlákem nebo družstevníkem.

Kniha je doprovázena zajímavými černobílými fotografiemi připojenými jak k textu, tak potom zařazenými jako samostatná příloha. Ne zcela jasná je na stranách 73–78 vsuvka o Výsledcích hospodaření, o Agrochemickém podniku Vochov, dále o Okresní zemědělské správě Plzeň–sever a nakonec v Seznamu majitelů půdy v roce 1951, která je vložena mezi roky 1990 a 1993. Rovněž kapitoly vsazené do knihy od strany 83 za rok 2000 působí poněkud chaoticky, jakoby byly redakcí či autorem prostě jen připojeny na poslední chvíli k hotovému textu, obdobě jako krátký text o založení strojního družstva v roce 1942,

kteřý je zařazen na konci knihy. Bohužel podivným se stal Obsah na konci knihy, který je smíchaný s chronologickým přehledem událostí. Historik bude rovněž v knize postrádat alespoň základní přehled pramenů i literatury na jejichž základě dílo vzniklo.

O tom, že kniha bude atraktivní pro místní obyvatele nepochybuji. I přes drobné nedostatky je velmi cenným publikačním počinem na poli novodobé regionální historie. Je souhrnem faktů v přehledném řazení, který může posloužit historikům při zpracovávání komplexnějšího díla dané problematiky.

Stanislav Hnát: Historie JZD v Žilově, Národopisná a dějepisná společnost, Žilov 2017, 120 s.

O VĚŽI KOSTELA SV. JANA KŘTITELE V MANĚTÍNĚ II

■ Václav Jirsa

dokončení z minulého čísla

O době, kdy se obnovovala kostelní věž, napsal krásnou esej P. F. Wonka v roce 1967 krátce před svou smrtí. Nazval ji „Stavitel chrámů Jan Jiří Hess a jeho doba“. Usuzuje, že z věže postavené (tehdy) před třinácti lety za 1000 zlatých rýnských, se snad zachovalo mohutné zdivo možná až pod baň.

V návaznosti na příspěvek Dr. P. Suka v MZ 5/2017 o poslední práci P. F. Wonky „Stavitel chrámu Jan Jiří Hess a jeho doba“ bych ještě rád dodal, že P. F. Wonka v citované práci uvádí, že po dokončení nového kostela „...si opatřil novou stavební

četu, snad jen z Manětínských a dal se do Strážiště, kde kostel podobný jako v Manětíně postavil. Postavil rozkošný kostelíček docela ve slohu manětínského, ale přidal, co se mu v Manětíně nepodařilo: ještě druhou věž. Jak dlouho stavba trvala a kdy ji začal, není dnes zjištěno.“

Z římskokatolické farnosti v Kralovicích (Noc kostelů – Pavla Štastná) se o farním kostele sv. Martina ve Strážišti dozvídáme, že kostel se připomíná již roku 1250. Za husitských válek byl pobořen. Plaský opat Linhart jej dal v letech 1521–1529 opravit. Z původní stavby zůstal jen

*Oprava kostelní věže v Manětíně.
Foto Z. Šubrt, 1986.*

presbytář. Hraběnka Marie Gabriela Lažanská dala v letech 1713 až 1720 přistavět novou loď. Oltářní obraz sv. Martina namaloval manětínský děkan Händel. (Po smrti V. A. Pleschnera se stal manětínským farářem Jan Křtitel František Händl, za něhož byla Manětínská fara r. 1729 povýšena na děkanství. Dr. A. Podlaha uvádí, že J. Kř. F. Händl byl zručným malířem, vyučil se u P. Brandla).

Můžeme-li usuzovat podle obrázku u současného hodinového stroje v nové věži z r. 1717, tak věž z r. 1699 bář pravděpodobně neměla. Byly tam věžní hodiny? Možná, že klenba

přízemí věže vydržela dopad řítících se trosek i s roztavenými zvony. Hess nejdříve zřejmě dostavěl věž. Dokladují to pokladní zápisy z r. 1716, když stavební náklady z r. 1712 činily přes 500 zl. r., následujícího roku tedy (2013) za první pololetí 400 zl. r., ve druhém pololetí (do sv. Voršily) zedníci dostali dalších 200 zl. r. To už určitě pracovali i na stavbě nového kostela. Na kostele pomáhali i manětínští řemeslníci a robotníci s potahy a nádenickými pracemi.

V *Poutníku svatojánském* (r. 1964) P. F. Wonka uvádí, že pěkná spirálová mříž, která zavírá vstup do svatyně, pochází ještě ze starého kostela. Roku 1711 ji vykoval vladměřičský kovář. Bohužel neznáme jeho jméno.

Tři staré přelité zvony (sv. J. Křtitele, sv. Barbory a Všech svatých) v plaském konventě posvětil roku 1715 tehdejší opat Evžen Tyttl. Zvony v Manětíně na věži zavěsily do nových stolic. Děkan V. A. Pleschner o tom píše: „...na malou však věž nad kostelem svatého Jana stojící, nejmenší dva, totiž svatého Vavřince a svatého Floriána, se dostaly, s kterými v dni všední na malé mše a při požehnání se zvonívá velmi příležitostě, že není potřeba pro každý puls na zvonici vystupovati...“

Přelité zvony na věži a kostele sv. J. Křtitele detailně popisuje ThDr. A. Podlaha (*Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do polovice XIX. století*, vyd. 1912). Ve spise „Posvátná místa království Českého...“ ThDr. A. Podlaha o kostele v Manětíně píše, že kostel je „...Prostorná stavba

barokní jednoduchého zevnějšku. Závěr presbytáře trojboký, s jednoduchými opěrnými pilíři v rozích. Zdivo této části jest nepochybně jediný zbytek kostela dřívějšího. Při severním boku presbytáře věž s cibulovitou bání a hodinami.“

Kronikář J. Nacházel se o opravách věže farního kostela rozepisuje hlavně ve 4. knize kroniky od r. 1980 do r. 1985. Vraťme se tedy s kronikářem nejdříve do doby po vysvěcení kostela před tři sta lety 24. 6. 1717. V kronice píše: „Do makovice nové věže tehdy byl vložen latinsky psaný prosebný list s tímto textem: „Čtenářům pozdrav a hojně požehnání od Všemohoucího. Já na konci jmenovaný, nynějšího města manětínského farář, veřejným tímto listem a každému zvláště svědčím, kterak tohoto roku přenešťastný pro nás den 22. září 1712, osudným a lidskou mocí neuhasitelným požárem netoliko celé město, s výjimkou pramála obydlí, v popel se obrátilo, ale žel i farní kostel sv. Jana Křtitele s oltáři, nákladnou nově postavenou věží, zvony a drahocenným nábytkem ohněm zkázu vzal. (V. J.: Věžní hodiny tedy asi nebyly.) Pročež zchudlá a dosud sem a tam rozptýlená obec, nemá prostředků k znovuvybudování takového kostela, dal jsem k vzbuzení soucitu zbožných věřících a ke sběru udělených almužen, tyto spoluobčany /v. /v. k tomu pod přísahu vzaté, vypraviti. Všechny, kteréhokoliv stavu neb zaměstnání, co nejponiženěji prosím, aby útroby milosrdenství otevřeli a každý podle možnosti své, dobrotivě přispěl.

Vedle zásluhy pro štedrost svou u Boha získané, odvrátivž Nejvyšší ode všech i každého zvláště, tak strašné a žalostné neštěstí. Jan Křen, soukeník a Václav Erben, Pavel Beneš a Bartoloměj Campl, Václav Alex Plešner.“

Roku 1875 už byl děkanský kostel opravován, nevíme však, jaké opravy to byly. Zachoval se opis, který byl vložen do makovice pod křížem věže s doslovním zněním po další opravě v roce 1882. Pro nás může být zajímavé sledování záznamů o tehdejší Manětíně:

„Za slavného panování sv. Otce Lva XIII. a jeho apoštolského Veličenstva Františka Josefa I. císaře rakouského a krále českého. Léta Páně 1882 dne 17. června byla štedrostí vysoce urozeného pána Jana hraběte Lažanského svobodného pána z Bukové, rytíře slavného řádu Mal-

*Oprava kostelní věže v Manětíně.
Foto J. Nacházel, 1986.*

tézského a člena mnohých dobročinných spolků, pána na Manětíně a Kalci atd., tato věž opravena a tato báně vztyčena. Tím zakončeno bylo pro tuto dobu opravné dílo tohoto chrámu Páně, který odedávna těší se přízni a štědrosti lidumilství vznešené hraběcí rodiny Lažanských. Ač vnitřní stav našeho chrámu Páně, který velmi mnoho menších ostatků svatých a světic Božích, zvláště ale celá těla sv. Justiny a Inocentie přímo z Říma přivezené na oltářích svých chová, vyrovnal se daleko (větším) okolním chrámům, přece toužily zbožností svou vysokorodé hraběnky Sidonie, hraběnka Lažanská, vznešená choť vysokorodého tehdejšího patrona Prokopa Aloise, hraběte Lažanského a Ernestina, hraběnka Lažanská, téhož sestra, po tom, aby tento útulný dům Boží stal se stánkem Hospodina co nejdůstojnějším a proto po provedené od jmenovaného pana patrona vnitřní a vnější opravě, velkým nákladem dle rady a nákresů slovtutných znaleců umění církevního – duchovních i světských léta Páně 1875 vyzdobit a okrášlit, vzácné mistrovským štětcem slavného malíře Brandla provedené obrazy oltářní opravit a to, co kde dle předpisů liturgických chybělo, doplnit daly.

A tak stkví se nyní velebný chrám náš v plné své kráse vyzýváje vroucně své osadníky, ano vítaje často i cizí z okolí ke zbožnosti a pozdvížení srdce k trůnu Nejvyššího, ten chrám Páně, který vyznamenán i tím, že v něm tohoto roku požehnán bude sňatek spanilé sestry pana patrona, Terezie hraběnky Lažanské s p. hra-

bětem Limentem Schiessing – Kerzenbrockem, což stane se 12. července 1882.

V tyto doby čítalo město Manětín 195 čísel a 1540 obyvatelů katolického náboženství, ale národnosti podle posledního sčítání lidu 1140 Čechů a 400 Němců, byl sídlem c. k. okresního soudu a berního úřadu, c. k. úřadu poštovního a telegrafního, finanční stráže a stanice četnické, dále okresního zastupitelstva a úřadu purkmistrovského.

Správa velkostatku svěřena ředitelství panství, jemuž podřízeni mimo to dva správcové na Kalci a Osojně, ustanovena správa lesní vložena v ruce nadlesního, jemuž opět podřízeni tři lesní v Lipí, Libenově a Černati usazení. Osada manětínská čítala 2890 duší a správa duchovní vedená děkanem místním. K osadě náležely mimo město ještě obce české: Brdo, Doubravice, Hvozd, Ladměřice, Lipí, Radějov s Libenovem a Újezd, dále německá obec Hrádek (Radka). O vzdělání mládeže postaráno bylo tou měrou, že vyučováno ve 4 třídách, dvou českých a dvou německých. Na těchto bylo návštěvou povinno 310 dítek, z nichž zapsáno bylo do školy české 182 a do německé 128; aby ale v útlou mládež zvláště rodičů chudších, jimž jest jít po práci venkovské bylo postaráno, povolaly vys. uroz. paní hraběnky tři řeholnice řádu milosrdných sester sv. kříže, z nichž jedné svěřena opatrovna dítek 3–5 letých, druhé vyučování ženským pracem, třetí pak ustanovena k obsluze nemocných.

Abyste dále i hmotně pracováno bylo

ku prospěchu občanstva zařízena jest již před několika lety Záložna, kteráž čím dále tím více prospívá a mnohým služeb dobrých prokázala. Tato krátká udání služte k poučení pozdním potomkům, kteří v chrám tento se budou shromažďovat. Nuž ruka Hospodinova chráníž věž tuto, chráníž tento stánek Boží ode všeho neštěstí a vší pohromy, aby po mnohá staletí zazníval z věže této hlahol zvonů, vybízíje zbožné osadníky do chrámu Páně, aby v něm mnohá pokolení nalézala útěchy a posily, dosahovala hojných milostí ke spasení věčnému.

V Manětíně 19. června 1882. Jan hrabě Lažanský, hraběnka Terezie Lažanská, Gräfin Sidonia Lazansky, geborene Gfin Hoyos, Jan Křt. Brichta, děkan v Manětíně, Josef Loebel, Patronats komisar, Joh. Mülling, Kirch. Rechführer, Václav Karásek, mistr tesařský, Joh. Fuchs, Spenglermeister, Josef Fuchs, Gehilfe, Franz Karasek, Zimermangosel.“

V kronice následuje další zápis. Dne 21. května 1904 byla bání věže a makovice pod lucernou věže opět opravovaná a do makovice pod křížem byla vložena listina tohoto znění:

„Za pontifikátu sv. Otce Pia X. a panování císaře a krále Františka Josefa I., léta Páně 1904, dne 21. května, ve vigílii sv. Ducha po důkladné zevní opravě chrámu Páně i věže, byla tato bání nově zřízena a na věži vztyčena. Opravou dlužno děkovat dobrotivosti vysoce urozeného pana patrona Jana, hraběte Lažanského, svobodného pána z Bukové, rytíře řádu Maltézského atd. dobročinností proslulého. Dnešního

dne čítá město Manětín 1276 obyvatelů v 197 domech, 983 Čechů a 293 Němců. Je zde c. k. berní úřad, c. k. okresní soud, c. k. finanční stráž a c. k. četnické stanoviště. Manětín je sídlem okresního zastupitelstva. Celá osada děkanství Manětínského čítá 2209 duší. V městě Manětíně jest čtyřtřídní škola česká a trojtřídní škola německá v nové společné budově r. 1898 nákladem cirká 80.000 zl. postavená. Česká škola má 230 dítek, německá 120. Dále je zde opatrovna česká řízená sestrami sv. Kříže a německá vydržovaná Schulvereinem. Na škole ve Hvozďě t. č. dvoutřídní je 100 dítek českých. Bůh žehnej dokonanému dílu, chráníž chrám náš ode vší pohromy i celou osadu, žehnej šlechtné rodině hraběcí, žehnej práci duchovních ode zde za blaho duší nesmrtelných pracujících, nechť žije víra svatá v osadě! Dej ó Bože, ať slyší osadníci hlas zvonů k službě Boží je zvoucí, a chrám Páně ať je vždy zbožnými naplněn. Amen.

V Manětíně, dne 21. května 1904.“ Jan hrabě Lažanský, patron kostelů, Gräfin Ida Lažansky, geb. Princessin Schwarzenberg., Karel hrabě Lažanský, Vilemína hr. Lažanská, Antonín Malý, fundační kaplan a vychovatel hr. Lažanského, Josef Pomrhonec, děkan v Manětíně, Antonín Hakr, patronátní komisař, Eduard Barták, řídicí učitel české školy, Marie Krombholz, Erzieherin d. Gfm. Lažanský, Jan Mülling, patronátní účetní, K. Prchlík, důchodní, Václav Karásek, tesařský mistr, Vojtěch Fajtl, pomocník klempířský.

Kronikář dál píše, že dne 10. května

1917 byla pro další opravu věže děkanského kostela v Manětíně sejmuta makovice a byly v ní nalezeny tři listiny: první z roku 1882, druhá z roku 1904, obě psané inkoustem na papíře, třetí z roku 1904 částečně psaná strojem, částečně inkoustem na pergamenu. Všechny tři jsou přeložením a stlačením do plechového pouzdra poněkud poškozeny. Po opravě byla do makovice vložena další listina:

„Dne 4. června 1917 se opravila věž chrámu Páně sv. Jana Křtitele v Manětíně. Poznamenáváme, že se to stalo v 1. roce panování Jeho Veličenstva císaře a krále Karla I. a v třetím roce světové války. Z nejsmutnějších událostí od posledního sejmutí schránky z věže uvádíme, že v prvním roce světové války, a sice 28. srpna 1914, zemřel v Bělině následkem válečných útrap dědic panství Manětínského vysokorodý pan hrabě JUDr. Karel Lažanský, kterýž byl podepsán též na listině z roku 1904 ze dne 21. května. Začátkem roku 1917 byly sejmuty zvony „Jan Křtitel“ a „sv. Kateřina“ a z kaple sv. Josefa na hřbitově též jeden zvon. Tyto zvony byly více než 200 let na věžích řečených kostelů, až v roce 1917 musely být odevzdány k válečným účelům.

V Manětíně, dne 4. června 1917. W. Roth, patronát. komisař, Josef Pomrhonc, k. a vikář a notář, Marie Matějková, výpomocná úřednice, Ladislav Neumann, sládek, Vilém Moule, výpomocný písař, Alois Fröhlich, elektrotechnik, Turm Kraxler aus Saaz, Jaroslav Pešek, důchodní adjunkt, Jan Pešek, obchodník

u „Zlatého křížku“, Ph. Mr. Němeček Theodor, lékárník, převzal lékárnu v roce 1861 zařízenou, dne 21. XI. 1911. Pivo se prodávalo 1 hl za 63 korun a později za 90 korun. Na základě nouze o obilí byla výroba piva úplně zastavena, a ku konci vařilo se pivo s přísadou cukru, bramborového škrobu, lupiny, koňský bob, cukrové řípy a sušené svršky cukrové natě.“

Druhá strana léze listiny psaná inkoustem a rukou tehdejšího městského tajemníka Františka Furcha obsahuje tento zápis:

„Během třetího roku válečné doby nastal velký nedostatek potravin a nápojů, ač zavedeny všeobecné poukázky dle vzorců na rozličné potraviny, další nedostatek trval, takže z daleka až od Ústí nad Labem sem do Manětína osoby přicházely nakupovavše potravin, platily za ně vysoké ceny až 500 % dřívějších. Podle posledního sčítání lidu v roce 1910 čítal Manětín 214 domů s 975 Čechy, 308 Němců a 2 cizozemce. V Manětíně, dne 4. června 1917. Jan Lorenz, městský strážník, František Furch, městský tajemník, Dr. Blecha Fr. t. č. obvodní a panský lékař. Epidemií bylo málo, potravin ještě méně. František Zimmerhagl, člen okresního výboru a hodinář v Manětíně. Číselníky hodin byly opravovány v roce 1904. Též nové ručičky byly dány v tomto roce. K této listině byly přiloženy: Válečné aprovizací listky (výkazy) na: kávu, syrové tuky – máslo – a chléb a mouku. Mezi listinami se našly i čtyři mince:

- 1) měděný rakouský krejcar z r. 1881.
- 2) měděný rakouský haléř z r. 1898.

3) železný rakouský dvacetihaléř z r. 1916. 4) železný rakouský dvouhaléř z r. 1917. Josef Korál, starosta města.“

V červnu roku 1943 se opravoval křížek a bání věže kostela. Po opravě byl do makovice na věži vložen opis čtvrté listiny spolu s dřívějšími třemi:

„Pochválen buď Ježíš Kristus! Vichřice 15. března 1940 naklonila povážlivě kříž na věži tohoto chámu Páně. V květnu 1943 se přikročilo k opravě, při čemž opravena, znovu pobita plechem a natřena i bání kostela.

Stalo se to v druhé světové válce, v níž 7. dubna 1942 byly vyjmuty z této věže nové, roku 1931 pořízené zvony: Jan a Justina – Inocence, jakož i starý umíráček, celkem tři. U sv. Barbory byl 27. května 1842 sňat velký zvon ulitý roku 1599. V době, kdy oprava prováděla, byl učiněn 14. května 1943 v noci mezi 1. a 2. hodinou zde dobře pozorovatelný nálet na Plzeň, jedna puma svržena též do Kačí louže (v lese). Jako v jiných římskokatolických kostelích, vyzývá se i v tomto denně Královna míru a pokoj světu a uspořádání poměrů k slávě Boží a blahu lidstva. Přejeme, aby příští oprava věže se konala za lepších okolností v míru a lásce a rozkvětu svaté víry, začaž Bože k Tobě hlas vroucí z této věže vane: Dědictví otců zachovej nám, Pane!

V Manětíně, 27. května 1943.

Vilém Bašný, ředitel panství a patron. komisař, Therese Seilern Aspang, František Dostál, patr. účetní, J. K. Seilern Aspang, Jan Mleziva, patroni Evžen Kosalický,

Ida Seilern Aspang, Jan Benetka, František Wonka, děkan.“

V deníku děkana F. Wonky z let 1938–1945, v prepisu PhDr. Pavla Suka v roce 201 „Doba zkoušek a naděje“, jsme se dočetli že „...Dne 24. února povolily mrazy a tak v 10 hodin poprvé roku 1940 byly manětínské (věžní) hodiny.“

O opravě fasády věže kostela sv. Jana Křtitele v r. 1969 ve 2. knize kroniky 1968–1976 kronikář stručně zapsal: „V pondělí 19. května t. r. začali zedníci Okresního stavebního podniku Manětín, po dostavení lešení ze železných trubek, opravovat fasádu věže děkanského kostela sv. Jana Křtitele. Lešení je mohutné, mající celkem 9 podlaží. Při stavbě vydatně pomáhali i věřící i z okolních vesnic, nemálo sám p. děkan administrátor. Stavba samotného lešení trvalo řadu dní a musela být porážena i velká bříza na východní straně kostela. Současně přijel p. Novák ze Zbiroha, aby provedl klempířské práce, to je okapy, žlaby a plechy u oken. Lešení stavěli: Burda ml. (pozn. V. J. – Josef Burda), K. Hospr, J. Široký, K. Ráb, pomáhali J. Mendlík, Liška, Pešík z Brda a řada dalších. Lešení začali stavět 12. V. 69.“

Při této opravě byly na ciferník věžních hodin namalovány místo původních římských číslic erby – na místo XII. byl znak johanitů, místo III. byl znak Černínů z Chudenic, místo VI. znak města Manětína a na místě IX. znak Lažanských. Časem déšť erby skoro smyl, v roce 1986 zůstaly znatelné hlavně na východní straně věže.

V roce 1981 ve 4. knize kroniky

1980–1985 od 23. února 1981 kronikář dramaticky vylíčil postup prací při sejmutí křížku před výměnou krytiny věže z břidlice na věži pracovníky památkové čtyř Okresního stavebního podniku Plzeň–sever z Plzně. „... Je úterý 24. února, v noci opět mráz, ráno -2 C a čerstvého sněhu 12 cm, mlha. Od rána je slyšet tukání kladivem na věži, staví se nejvyšší patro lešení těsně pod křížem. Bude se sundávat těžký, přes 2 m vysoký železný kříž a sejímat makovice pod křížem. Rada Měst.NV Manětín ustanovila komisi ve složení: administrátor děkanství P. MUDr. Slabý, tajemník národ. výboru a kronikář. Makovice pod křížem nad bání byla kdysi prorážena, klempířskými nůžkami vystrížen otvor a listiny ukradeny. To bylo hrozné překvapení. Oba pracovníci snesli onen plech dolů ukázat.... Kříž byl 24. 2. sundán. Bylo to pro diváky na chodníku nervové napětí. Někteří se na to nemohli ani dívat a otočili se. Na vratkém lešení s jedním prknem pod nohama, sám jeden těžký kříž vyzdvihl (vytáhl) a pomalu si jej pokládal na rameno a pak klekl a kříž položil na prkno. Ani pracovník, ani kříž nebyl zajištěn provazem....“

Během března 1981 byla na věži krytina z břidlice nahrazena měděnou. Oprava byla rozpočtena na 150.000,- Kčs, ale stála rovných 200.00,- Kčs. Peníze byly placeny z rozpočtu odboru kultury ONV Plzeň–sever. Celkem bylo spotřebováno 153 měděných desek, každá o váze 12 kg. Kronikář trefně poznamenal: „Nyní nezbyvá než čekat, až věž dostane onu krásnou zelenou

patinu... Zatím se jen ve slunečních paprscích věž zlatově leskne.“ „...Ve čtvrtek 2. dubna 1981 byl opět nasazen původní 220 cm vysoký kříž, který byl v Plzni odborně očištěn, konzervován a černě natřen. Nasažení bylo stejně nervově napínavé jako jeho sejmutí. Ještě týž den se začalo rozebírat lešení. Poslední trámek a prkno vyjmuto opět za mrazu v úterý 7. dubna t. r.“

Do nové makovice byly vloženy v měděném zaletovaném pouzdře dvě listiny:

„Pokoj Vám! V tomto jubilejním roce L. P. 1981, kdy slavíme dvousté výročí patronek Manětína sv. Justiny a Inocencie, za služby prvního slovan­ského papeže Jana Pavla II., za pražského arcibiskupa Františka kardinála Tomáška, s pomocí Boží byla tato věž chrámu sv. Jana Křtitele pokryta mědí. Naše farní společnost se raduje, že může těm, kteří tento list budou čísti a všemu našemu lidu vyprositi plnost Boží milosti. Kéž na přímľuvu Panny Marie, sv. Jana Křtitele, sv. Justiny a Inocencie Vám Spasitel světa Ježíš Kristus udělí své požehnání a započte mezi své věrné. V Manětíně 2. dubna L. P. 1981.“ P. MUDr. Jan Slabý, administrátor Razítko: Děkanství úřad v Manětíně. Do měděného pouzdra kronikář také vložil listiny podepsané předsedou a tajemníkem Města, obsahující stav obyvatel obcí.

V roce 1986 od března do září pokračovala výměna staré krytiny z břidlice na presbytáři a na kostele za měděnou krytinu. Práce prováděli pracovníci Okresního stavebního podniku Plzeň–sever za pomoci dobro-

*Ciferník věžních hodin kostela sv. Jana Křtitele v Manětíně.
Foto Z. Řehák, 2016.*

volníků nejen z Manětína, ale i ze sousedních obcí – Brda, Újezda a Hvozda.

V polovině července 1986 se také začal opravovat ciferník věžních hodin. K tomu kronikář napsal: „... Velmi pěkně a trvalou bílou a čísla

černou barvou namaloval hodinový ciferník František Hladík z Manětína, který již po řadu let hodinový stroj udržuje. Průměr kruhu ciferníku hodin je 250 cm a šíře 4 cm. Písmena římská jsou nyní 36 cm vysoká a 6 cm silná. Velká hodinová rafiie (ručička) je 110 cm dlouhá, včetně krátkého nutného převážení ve středu. Malá hodinová rafiie je 94 cm dlouhá.“

Zápis v kronice by mohl ilustrovat obrázek z okresních novin ROZVOJ ze 7. července 1977. Hodiny podle textu pod fotografií přes různé opravy „nešly“. V dubnu 1976 je F. Hladík „rozběhl“. Výstřížek z novin mám od manětínského fotografa L. Dobrého.

Podle mých vzpomínek se o chod hodinového stroje až do šedesátých let minulého století starala rodina Josefa Grüna z č. p. 140. Tenkrát se ještě hodiny natahovaly ručně.

Věřím, že se také dočkáme rekonstrukce hodinového stroje i s obnoveným odbíjením časového signálu, tak jako tomu ještě bývalo v šedesátých letech minulého století.

Literatura:

V. Kočka: Dějiny politického okresu Kralovického

A. Podlaha: Posvátná místa království Českého

F. Wonka: Manětín pod stříbrnou loukotí, Poutník svatojánský, Výpis účtů zámeckých od roku 1605, Mozaika svatováclavská

I. Bukačová: Kronika kůru literátského jako literární pramen k dějinám Manětína na počátku 18. století – příspěvek pro Vlastivědnou ročenku 1993, vydalo Muzeum a galerie severního Plzeňska Mariánská Týnice
Kronika města Manětína

■ Petr Rožmberský

dokončení z minulého čísla

Z berní ruly, seznamu poddanského majetku za účelem zdanění, se dozvídáme další podrobnosti. Vizitace probíhala na Plzeňsku od září 1654 do března 1655. Ves Nevřeň byla stále rozdělena na dva majetkové díly. K bělskému panství (díl 1) hraběte Vřesovce tu patřil jeden selský dvůr (Ondřeje Hrušky), čtyři pusté selské dvory (Bernešovský, Divišovský, Vitovský, Hanslovský) a na dřívě pusté chalupě nově osedlý Tomáš Geussling.²⁾ Samostatný statek Nevřeň (díl 2) Matyáše Gottfrýda (nový majitel byl v edici berní ruly doplněn) byl tvořen selským dvorem Matěje Schwancze, čtyřmi vyhořelými selskými dvory bez dobytka (Jiřík Chumblick, Zikmund Ryněš, Jakub Rumb, Matěj Rumb) a pustou chalupou Jakuba Veita.³⁾ Hospodařili tu tedy celkem jen dva sedláci a nový chalupník a 8 selských dvorů a jedna chalupa byly nefunkční. Ves tedy obsahovala 10 selských a dvě chalupnické usedlosti, stále v různém stádiu existence. Některé usedlosti vyhořely před rokem 1637 a ves byla nejspíše postižena také v září 1644, kdy na statcích Někmiř, Bělá a Podmokly Jana Vikarta Vřesovce byli ubytováni císařští vojáci, řádící hůře než nepřítel – vypálili 18 vesnic, ovčínů a mlýnů a vše vyjedli.⁴⁾

Dědička po Matyáši Gottfrýdovi Judyta Keylová (rozená Gottfrýdka) prodala statek Nevřeň (díl 2) roku 1662 k panství Někmiř. Ve smlouvě se praví, že jde o díl vsi, jak jej

vlastnil Matyáš Gottfrýd a před ním Matouš Stehlik, „totiž tři zcela zpuslté dvory i s jednou chalupou, potoky, lesy, lukami, poddanými, platy, robotami atd. za 500 zlatých rýnských.“⁵⁾ Jeden dvůr chybí, ale jde nejspíše o chybu v zápisu.

Bělská část Nevřeně (díl 1) byla v rámci panství připojena ke statku Podmokly a ten odprodán od Bělé roku 1660.⁶⁾ Kupcem byla jezuitská kolej v Chebu, která již v roce 1667 prodala statek Podmokly i s částí Nevřeně (díl 1) Janu Morákovi z Mohrenfelzu na Malesicích. Roku 1676 byl statek Podmokly prodán klášteru v Teplé, ale již bez části Nevřeně (díl 1), která zůstala při Malesicích.⁷⁾ Malesická vrchnost pak někdy poté vystavěla asi 1,3 km vzdušnou čarou nad Nevření (na jejím katastru) při hlavní silnici z Plzně do Loketska zájezdní hospodu. K roku 1720 ji zachytila Müllerova mapa Čech pod názvem Malesitzer Neuwirtschaft, tedy malesická Nová hospoda.⁸⁾

Urbář panství Někmiř z roku 1670 zaznamenal, že v Nevření (díl 2) šest sedláků platilo vrchnosti vždy z jednoho „dvora“ polí ročně 2 kopy grošů a jeden chalupník ze čtvrtiny „dvora“ 30 grošů, tedy podobně, jako v ostatních nekmiřských vesnicích. Avšak Nevřenští měli v rámci panství zvláštní výjimku – nerobotovali a neodevzdávali naturálie a desátek. Jen jako ostatní poddaní měli za povinnost zpříst panské předivo a štípat pro vrchnost dříví. V urbáři je po-

znamenáno, že se nepodařilo zjistit, jaké měli dříve povinnosti k vrchnosti.⁹ Patrně to zčásti souviselo se starodávným nadáním bělského faráře (viz výše), zčásti s tím, že město Plzeň ani následující držitelé tu neměli vlastní poplužní dvůr; k němuž by potřebovali robotu.

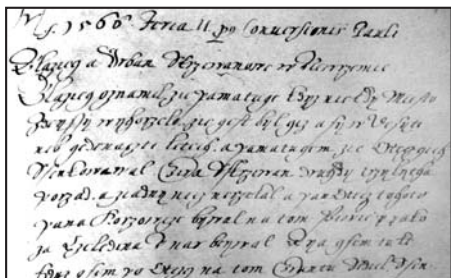
Ovšem už v roce 1695 Nevřenští desátek dávali, a to faráři do Ledec. Šlo o následující držitele a grunty o poznamenané výměře, z nichž byl odváděn desátek v žitě, ovsu a kole da v penězích: 1 – Držitel: Pustý. Grunt: Bernašovský. Lány: Dva. 2 – Dlouhej šafář. Chalupa Bernašovská. Čtvrť. 3 – Pustý. Michalovský. Dva. 4 – Ondřej Hruška. Hruškovský. Jeden. 5 – Pustý. Honzeraský. Půl. 6 – Pustý Vítovský. Vítovský. Půl. 7 – Pustý. Raninovský. Jeden. 8 – Pustý Kouklovský. Kouklovský. Jeden. 9 – Pustý Rynšovic. Rynšovský. Jeden. 10 – Jiří Homlík. Homlíkovský. Jeden. 11 – Martin Fait. Bogloic. Jeden. 12 – Urban Švorc. Švorcovský. Jeden a Taukovic čtvrť.¹⁰ Z 12 usedlostí jich sedm bylo označeno za pusté.

Rozdělení Nevřeně na část nekmiřskou (díl 2) a na část malesickou (díl 1) pak již zůstalo až do konce patrimoniálního období. K roku 1757 znamenal tzv. tereziánský katastr v části Nevřeně náležející k Malesicím (díl 1) čtyři hospodáře s velkými výměrami pozemků, zatímco v části patřící k Nekmiří (díl 2) devět hospodářů jak s velkými, tak i s malými pozemky.¹¹ Celkem tedy 13 usedlostí, od nichž však byly pak postupně oddělovány drobnější výměry pozemků, umožňující vznik dalších chalupnických usedlostí.

Na přelomu let 1770–1771 proběhlo očíslování domů. Topografie z roku 1788 v Nevřeni (s Novou hospodou) uvádí 25 popisných čísel.¹² Další, podrobnější topografie z roku 1838 říká, že k panství Nekmiř náležející ves Nevřeň má 32 domů a 239 obyvatel, z čehož 10 domů a 72 obyvatel patří ke statku Malesice. K Nevřeni byly konskribovány samoty Malesická či Nová hospoda na hlavní silnici s kovárnou a obytným domem, dvůr Kokořov s ovčínem, hospodou a dvěma obytnými domy a lovecký zámeček Lipovice s hájovnou. Do uvedených 10 domů patřících ke statku Malesice byla započítána Nová hospoda se dvěma domky.¹³ Podle císařského otisku mapy stabilního katastru z roku 1839 se ves rozkládala pouze kolem oválné zčásti zastavěné návsi nad pravým břehem potoka a její zástavba byla stále ještě z 90 % roubená.¹⁴

Spor o pivo

V plzeňském městském archivu je uložena kniha „Registra mezní lesův k městu Plzni náležitých“, do níž byly v 16. až 18. století zapisovány spory o hranice lesů se sousedními vrchnostmi, ale i jiné záležitosti.¹⁵ Je zde také zapsána „paměť“ o urovnání rozepře z roku 1535 mezi Šebestiánem Markvartem z Hrádku [a na Nekmiří] a plzeňskými poddanými z Nevřeně o užívání cest, lovení ryb v potocích a svedení potoka do jiného koryta. Zápis pokračuje nadepsáním: „Dále z strany šenku piva v Nevřeni takové se paměti nacházejí“.¹⁶ Do knihy byly přepsány výpovědi svědků zřejmě dlouho trvajícího sporu. V ro-

Začátek zápisu sporu o pivo z roku 1566 (citace v pozn. 16).

ce 1566 vypovídali Blažej a Urban Skřivanovi z Nevřeneh.¹⁷ Nejprve Blažej Skřivan prokazoval svou paměť tím, že pamatoval, když „někdy město zdejší vyhořelo“; to mu bylo 10 nebo 11 let,¹⁸ a tehdy šenkoval pivo v Nevřeni jeho otec Jíra Skřivan tři roky bez překážky. Otec současného pana Kokořovce „býval na tom pivě, i jako za čeledína u nás býval“.¹⁹ Také Blažej, když po otci „na tom gruntu seděl“, šenkoval bez překážky. Nevřenští sousedé se „druhdy o ten šenk v Nevřeni snášeli, komu jsou šenk dali, ten šenkoval, aneb komu se kdy líbilo a potřeba byla šestinedělkám,²⁰ a brávali piva, kde se jim líbilo“. Urban Skřivan pamatoval asi 50 let nazpět. Také potvrdil, že v Nevřeni šenkovali, jak se kdy o to snesli, „a starý pan Kokořovec jak živ k tomu nic neříkal, a býval u nás na pivo prve nežli Vseruby koupil od pánův Burjanův, neb jest seděním byl v Kokořově“.²¹ Také další svědci rodilí v Nevřeni, Blažej a Ondřej Chomlíkové (Blažej pamatoval 40 let, Ondřej 30 let) věděli, že „pan Kokořovec starý býval u nás na pivě a přijel s sousedy, i také v koule hrával²² a tu jak jsou živi, že pamatují

šenk svobodný k tomu, kdy potřeba byla, buď šestinedělkám, i také kdo jej chtěl, z dobré vůle šenkoval, a všecko brávali piva z Plzně a toho šenku že žádný nebránil, ani pan Kokořovec starý, ani tento“ (svědci z dílu 2). Není zcela jasné, o co ve sporu šlo, ale nejspíše o odbyt piva nejspíše ze všerubského pivovaru.

Další paměť zapsaná do uvedené knihy je z roku 1593.²³ Opět šlo o šenkování piva v Nevřeni a rychtář Ryneš (dílu 2) pamatoval, že tu „lekdos“ šenkoval, ale že by tu byla nějaká stálá krčma, o tom nevěděl. Jak poddaní pana Markvarta, tak pana Kokořovce „odsud i odjinud piva berouce“ když byla potřeba šenkovali, a někdy se „trefovalo, že šenkovali dva i tři po jednom“. I nyní v Nevřeni šenkují dva, jeden z nich je poddaný pana Markvarta²⁴ Michal Per (díl 1), má pivo ze Všerub, ale na tom dvoře nebyla nikdy stálá krčma, šenkoval kdy kdo chtěl. Kašpar Chomlík vypověděl, že co pamatuje, bral pivo kdy kdo chtěl, jak z strany naší [tj. plzeňské], tak z strany pánův z Kokořova, a nejvíce pak šenkováno bylo na kovárně, kteráž na obci [tj. na návsi] stojí, ale nyní již tento kovář nešenkuje“. Mikuláš Fencel oznámil, že jeho žena asi před devíti lety, dříve než se přiznail, šenkovala čtyři roky plzeňské pivo a žádný jí v tom nebránil. Vít Goller oznámil, že je na svém dvoře v Nevřeni 15 let že několikrát šenkoval plzeňské pivo (i nyní) a nikdo tomu nebránil. Kokořovcovi poddaní (díl 1), „když manželky jejich v šesti nedělích ležely“, brali pivo ze Všerub a také jim v tom nikdo nebránil. Valentin Funk ozná-

mil, že je v Nevřeni od 30 let, ale nepamatuje, že by tu byla nějaká výsadní krčma; šenkoval, kdo chtěl. Jiní mladší hospodáři se taktéž vyslovili, že to vždycky „při jejich svobodné vůli bylo a žádný jim toho nehájil šenku“ (svědci z dílu 2).

Poslední paměť je z roku 1596.²⁵⁾ Poddaní z Nevřeně (díl 2) vypověděli, že ve čtvrtek na sv. Štěpána [1595] pan Diviš Markvart z Hrádku²⁶⁾ poslal do Nevřeně čtyři „rejtaře“ (tj. rejтары, jízdní ozbrojence), tři šafáře a několik dalších lidí, kteří se sešli ve dvoře u Bernáše, kde se šenkuje pivo. Odtud šli k Zímovi do kovárny, dali si pivo a ptali se Zímy, od koho má dovoleno brát jej z Plzně. Zíma odpověděl, že od příslušného plzeňského úředníka a že jejich pán tu žádnou krčmu nemá. Z nich Jan Hruška, rychtář nevřeňských poddaných pana Markvarta (díl 1) ještě s několika šli do sklepa („pivnice“) a rychtář přesekal obruče sudu a vyrazil dno „v polouvozi“²⁷⁾ takže piva starého skoro půl sudu vyteklo. Plzeňští poddaní dále uvedli, že nepamatují, kdy byla kovárna vystavěna, a že stojí na návsi obojí strany (tj. plzeňské a bělské). Společně ji prodali před čtyřmi lety jednomu kováři a ten ji nyní prodal Zímovi, který platí sousedům nájem za kovárnu a za pronajaté obecní pozemky; mimo to není povinen žádným platem ani robotou. Pamatují, že v kovárně šenkoval, kdo chtěl a starý kovář bral pivo z Plzně; že by měli šenkovat pivo z Bělé, to nepamatují. Nedávno si poddaní pana Markvarta (díl 1) udělali krčmu z kravského chléva a před třemi lety brali pivo z Plzně. Též se v tom chlé-

vě šenkovalo pivo z Touškova.

Plzeňští radní vyslali téhož roku 1596 dvakrát na Bělou k Divišovi Markvartovi posla s listem, snažíc se situaci vyřešit, ale posel pána ani jeho úředníka ani jednou nezastihl. Nakonec se na zámek Bělou vypravili přední plzeňští činitelé, Šebestián Pechovský, Jan Bakalář a radní písař M. Šimon Plachý z Třebnice, „aby stržili strany osekání piva toho ve vsi Nevřeni“ (tj. aby získali náhradu za vylité pivo). Diviš Markvart tvrdil, že poslové lžou, že byl vždy buď on, nebo úředník doma. Rozbit sud dal prý proto, že k němu některá „spurná a protivná slova od něho [tj. od Zímy] mluvena, čehož nemoha mu snášeti, takové pivo že jest mu osekati poručil“. A dále pravil, že on „tu starodávní výsadní [krčmu] v Nevřeni má deskami zapsanou“ (a že se dostala jeho předkům po pánech z Roupova). Kdyby to bylo jinak, že by „šenku toho nám brániti nechtěl“, neboť vždy povoloval, aby se v jeho starodávné výsadní krčmě šenkovalo plzeňské pivo a že k tomu svoluje i nyní. Téhož krčmáře před sebe obešle, a poručí mu, aby jel pro pivo do Plzně. To vše činí, aby bylo patrné, že chce zachovávat dobré sousedství.²⁸⁾

Shrnutí

Ve 14. století páni z Bělé vlastnili část vsi Nevřeně (díl 1) a učinili zde nadání pro bělskou faru. Jinou část vsi (díl 2) vlastnili drobní vladykové, kteří mizí ve víru husitských válek. Patrně tato část (2) se dostala Markvartovi z Úlic a byla držena k Příšovu. V 80. letech 15. věku ji koupil plzeň-

ský měšťan a nadal výnosy z ní plzeňský farní kostel. Vrchností 2. dílu však pak dlouho bylo město Plzeň, které nadání převedlo jinam. Až ve 30. létech 17. století město Plzeň svou část Nevřeneh prodalo jednomu svému erbovnímu měšťanu, od jehož potomka ji koupila roku 1655 osoba rytířského stavu žijící v Městě Touškově. Po osmi letech byl tento 2. díl přikoupen k panství Nekmír, kde zůstal až do konce patrimoniálního období.

1. díl Nevřeneh zůstal neznámo jak dlouho součástí bělského panství; ve 2. polovině 16. století byl příslušenstvím statku Kokořov a s ním se dostal k panství hradu Vseruby Kokořovců z Kokořova. Po roce 1589 se opět dostal tento 1. díl vsi Nevřeneh k panství hradu Bělá. Někdejší nadání bělského kostela trvalo ještě v 17. století. Roku 1660 byl 1. díl Nevřeneh od Bělé odprodán chebským jezuitům, kteří jej po sedmi letech prodali ke statku Malesice. Tento 1. díl Nevřeneh potom až do roku 1850 náležel k panství Malesice.

Ve 2. polovině 16. století probíhaly spory o čepování piva v Nevřeni mezi městem Plzní a majiteli 1. dílu vsi. Roku 1566 to bylo zřejmě s Jiřikem Kokořovcem. K dispozici však máme jen výpovědi svědků a nevíme přesně, o co ve sporu šlo, ani jak dopadl. Je však možné se domnívat, že se jednalo hlavně o to, jaké pivo se bude v Nevřeni čepovat.

Další spor propukl roku 1593 s Kryštofem Markvartem z Hrádku. Opět máme jen výpovědi svědků. Zdá se, že si Markvart dělal nárok na krčmu, která však podle výpovědi

svědků v Nevřeni ani na 1., ani na 2. dílu neexistovala. Více se dozvídáme o dalším sporu, tentokrát s Divišem Markvartem z Hrádku. O Vánocích 1595 vyslal Diviš své lidi do Nevřeneh, kteří tam v obecní kovárně sloužící zároveň jako šenk rozbili sud plzeňského piva s tím, že se tam šenkují neoprávněně, neboť Diviš má ve vsi výsadní krčmu. Svědci však tvrdili, že si nepamatují, že by zde čepovali pivo z Bělé, jen z Plzně a že tu pan Markvart žádnou krčmu nemá. Uvedli však, že Markvartovi poddaní si nedávno udělali krčmu z kravského chléva, kam brali pivo z Plzně, ale i z Touškova (patřil k bělskému panství). Diviš Markvart při jednání s poškozenou stranou zastoupenou plzeňskými úředníky tvrdil, že má v Nevřeni starodávnou výsadní krčmu zapsanou v deskách zemských, kterou získali kdysi jeho předci po pánech z Roupova. Nechával si ale v případném soudním sporu zadní vrátka s tím, že kdyby tomu tak nebylo, nebude bránit v Nevřeni čepování plzeňského piva.

Výsledek sporu neznáme, ale zdá se, že Diviš Markvart z Hrádku přestřelil a snažil se pak ze sporu „vykoupat“; při prodeji bělského panství po sirotcích po Petru z Roupova Divišovu předkovi Šebestiánovi, ve smlouvě zapsané do desek zemských roku 1555, se totiž kupovaný majetek popisuje pouze takto: „... koupil... zámek Bělou, což k ní dědičného i zápisného, s městečkem Touškov i s domem v něm, se všemi jinými vesnicemi, i také se vším jiným k témuž zámku Bělé příslušenstvím a majestáty na též statky

Nová hospoda u Nevřeneš, dnes „U Krystlů“ (foto M. Milichovský).

duchovní, což jest tu měli a nadepsaný Petr z Roupova měl a držel“.²⁹⁾

Jak to tedy bylo s krčmou v Nevřeneš? V urbáři panství Nekmír z roku 1670 (kam patřil 2. díl Nevřeneš) jsou jmenovány čtyři výsadní krčmy – v Kokořově, Žilově, Leducích a Třemošné; v Nevřeneš nikoli.³⁰⁾ Ledecké matriky vedené od roku 1662 jsou v uvádění povolání dost skoupé. Přesto je v letech 1676 a 1678 zachycena Anna, krčmářka nevřeňská a v letech 1679 a 1682 Josef Novák, syn krčmáře z Nevřeneš. Potom je Josef Novák často připomínán až do roku 1696, ale krčmářem nazván není, ani když si zaplatil roku 1701 místo v první lavici v kostele v Leducích. V roce 1690 v 70 letech zemřela Anna Nováková;³¹⁾ i když je téměř jisté, že jde o bývalou krčmářku, označena tak již není. Ovšem v seznamu dárců vajec o pústu ledeckému faráři z Nevřeneš je jmenovitě uvedeno šest sedláků (po 4 vejcích) a chalupník (jedno), a také „krčmář“ (4 vejce) bez uvedení jména, ale protože se mezi dárci neobjevuje jméno Novák, mohl by to být právě Josef Novák. Potvrzuje to

informace z roku 1701, kdy v první kostelní lavici seděl Josef Novák, krčmář z Nevřeneš.³²⁾ Je tedy pravděpodobné, že v Nevřeneš existovala nadeále jakási obecní krčma (v kovárně nebo spíše v kravské stáji).

Nová hospoda, jak už bylo řečeno, je zaznamenána na mapě z roku 1720. Vznikla někdy po roce 1699, kdy je do stávajícího seznamu dárců vajec faráři (viz výše) jinou rukou mimo jiné připsáno, že Nová hospoda dává 1 vejce. Od roku 1728 známe z matrik téměř ucelenou řadu hospodských či šenkýřů z Nové hospody, o nevřeňské obecní krčmě (či spíše výčepu) je zmínka minimum. Roku 1738 je zaznamenána nevřeňská selka a krčmářka Dorota Kobzová, roku 1741 je zde krčmářkou Barbora Čadková.³³⁾

O čepování piva v Nevřeneš pak matriky dlouho neposkytují žádné informace. Je možné, že tu „podomní“ výčep piva v konkurenci Nové hospody a krčmy v nedalekém Kokořově zcela zanikl. Až když v roce 1877 v Nevřeneš čp. 44 zemřel v 59 letech na tuberkulózu Tomáš Vočadlo, označený jako „pachtýř hostince“,³⁴⁾ je možné uvažovat o „znovu-vzkříšení“ krčmy v Nevřeneš. Otázkou však je, kde stála. V čp. 44 je totiž v letech 1860–1871 připomínán pololáník Josef Vočadlo³⁵⁾ a Tomáš Vočadlo mohl zemřít doma a mít propachtovanou hospodu, vystavěnou možná pro horníky a zaměstnance pлавírny kaolinu, která zanikla společně s ukončením jeho těžby. Další hospoda (u Marků) vznikla, jak bylo řečeno na začátku, až v roce 1910.

Poznámky:

- 1) Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2 – popis Čech roku 1654 I. Praha 1953, s. 419.
- 2) Doskočilová, M. (ed.): Berní rula 23 – kraj Plzeňský I. Praha 1952, s. 279.
- 3) Čadková, I. – Zahradníková, M. (ed.): Berní rula 25 – kraj Plzeňský III. Praha 2003, s. 892.
- 4) Fridrich, J.: Z minulosti velkostatku Nekmíře. In: Minulostí Západočeského kraje VII. Plzeň 1970, s. 231.
- 5) Národní archiv Praha, fond Desky zemské větší (dále jen NA DZV), kniha 313, fol. N30v–O2 (za poskytnutí fotokopie děkuji Mgr. V. Chmelířovi PhD.).
- 6) Citace v pozn. 1, s. 425, 469.
- 7) Uhl, S. T. 1931: Der Tepler Stiftshof Podmokl vom 17. bis cum 19. Jahrhundert, Der Pilsner Kreis III, s. 26–27.
- 8) <http://oldmaps.geolab.cz>.
- 9) Citace v pozn. 4, s. 239, 241.
- 10) Státní oblastní archiv Plzeň, fond Sběrka matrik, římskokatolická fara Ledce, kniha č. 2, fol. 98 (dále jen SOA Plzeň, fara, č. knihy a lokace v ní).
- 11) Kolektiv (ed.): Tereziánský katastr český II. Praha 1966, s. 191, 194.
- 12) Schaller, J.: Topographie des Königreich Böhmen IX. Prag u. Wien 1788, s. 119.
- 13) Sommer, J. G.: Das Königreich Böhmen; statistisch-topographisch dargestellt VI. Prag 1838, s. 345, 372.
- 14) <http://archivnimapy.cuzk.cz> – katastr Nevřeň.
- 15) Archiv města Plzně (dále jen AMP), inv. č. 44, sign. 1c 1.
- 16) AMP, inv. č. 44, sign. 1c 1, fol. 166–166v.
- 17) AMP, inv. č. 44, sign. 1c 1, fol. 167, 167v.
- 18) Šlo nejspíše o požáry založené neznámými žháři v r. 1507, kdy vyhořela většina plzeňských domů i opevnění – Rezek, A. (ed.): Dopisy rodů Hradeckého a Rosenberského. In: Archiv český XI. Praha 1892, s. 124, 130.
- 19) Současným Kokořovcem byl Jiřík a jeho otcem rytíř Petr Kokořovec (Rožmberský, P: Všeruby ve středověku. In: Všeruby u Plzně 1212–2012. Všeruby-Mariánská Týnice 2012, s. 20), který jistě nebyl u Skřivanů čeledínem. Snad tím obratem mělo být řečeno, že chodil na pivo často.
- 20) Šestinedělky – ženy, zotavující se po porodu. Zřejmě jim bylo podáváno pivo jakožto posilující nápoj.
- 21) Starý pan Kokořovec – rytíř Petr Kokořovec z Kokořova – „seděl“ na blízké tvrzi Kokořově; hrad Všeruby koupil okolo roku 1520 (citace v pozn. 19, s. 30, 31).
- 22) Se sousedy – zřejmě s okolními šlechtici. Hra v koule – šlo nejspíše o kuželky.
- 23) AMP, inv. č. 44, sign. 1c 1, fol. 167v–168.
- 24) Mělo by jít o Kryštofa Markvarta z Hrádku, majitele panství Belá

(Sedláček, A.: Hrad, zámky a tvrze Království českého XIII. Praha 1907, s. 123).

25) AMP, inv. č. 44, sign. 1c 1, fol. 168–169.

26) Tehdejší majitel panství Bělá (citace v pozn. 25, s. 123).

27) Polouvozí, též kauf – 774 litrů

(<https://cs.wikipedia.org/wiki/Polouvoz%C3%AD>).

28) AMP, inv. č. 44, sign. 1c 1, fol. 169–169v.

29) NA DZV, kniha 51, fol. K23 a n. (za poskytnutí fotokopie děkuji Mgr. V. Chmelířovi PhD.).

30) Citace v pozn. 4, s. 236.

31) SOA Plzeň, Ledce č. 1, fol. 24v, 30v, 38v, 53v, 58, 61, 93v; č. 2, fol. 10, 15v, 163.

32) SOA Plzeň, Ledce č. 2, fol. 162, 171.

33) SOA Plzeň, Ledce č. 4, fol. 31, 47v.

34) SOA Plzeň, Ledce č. 17, s. 151.

35) SOA Plzeň, Ledce č. 24, s. 92, 119.

K VÝSTAVĚ ŽIDÉ NA SEVERNÍM PLZEŇSKU

PhDr. Ing. Václav Fred Chvátal, autor textů o židovských hřbitovech na Plzeňsku, které vycházejí od loňského roku ve Vlastivědném sborníku na pokračování, se narodil v předvečer půstu Esterina roku 5728 (*12. března 1968) v Plzni. Po absolutoriu lesnické fakulty v Brně (1990) začal v roce 1991 studovat finštinu na pražské filozofické fakultě UK. Od podzimu 2002 se v Muzeu Českého lesa v Tachově věnuje dokumentaci a výzkumu hebrejské epigrafiky a záchraně židovských památek, zejména hřbitovů. Je autorem více než šedesáti titulů (dokumentačních prací i dalších článků a příspěvků) a řady přednášek na téma židovství.

Je také spoluautorem chystané výstavy Židé na severním Plzeňsku, která bude přístupná v refektáři Muzea a galerie severního Plzeňska

v Mariánské Týnici od 6. září do 29. října 2016. Prostřednictvím fotografií i několika artefaktů přiblíží dlouhé roky opomíjené židovské památky.

V příštím čísle Vlastivědného sborníku otiskneme jeho další příspěvek k historii židovského hřbitova, tentokrát ve Všerubech.

Synagoga z 19. století byla ve Všerubech zbourána v roce 1989!

OBSAH

Úvodem	2
Předplatné a otevírací hodiny v knihovně	2
Události obrazem	3
Recenze nových knih:	
- Kniha mladé plaské spisovatelky	4
<i>/Radovan Lovčí</i>	
- František Wonka–Poutník svatojánský	5
<i>/Karel Řeháček</i>	
- Pohled do nedávné historie Žilova	6
<i>/Jiří Fák</i>	
O věži kostela sv. Jana Křtitele v Manětíně II	8
<i>/Václav Jirsa</i>	
Ves Nevřeň a spor o pivo II	17
<i>/Petr Rožmberský</i>	
K výstavě Židé na severním Plzeňsku	24
<i>/red.</i>	

ADRESA REDAKCE

Muzeum a galerie severního Plzeňska, Mariánská Týnice čp. 1

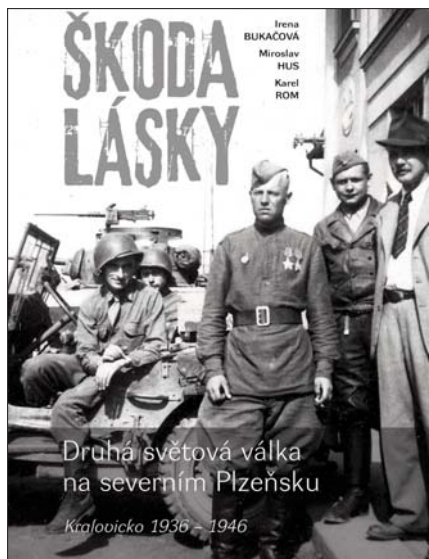
331 41 pošta Kralovice, telefon a fax: 373 396 410, 373 397 393

e-mail: info@marianskatynice.cz

www.marianskatynice.cz

www.facebook.com/marianskatynice

Ilustrace na obálce: Hracholusky, kaple sv. Diviše, freska Zvěstování Panně Marii. (foto Václav Podestát)

ŠKODA LÁSKY

- druhá světová válka na severním Plzeňsku–Kralovicko 1936–1946

Text: Irena Bukačová

Miroslav Hus, Karel Rom

Kniha o 224 stranách s poutavým pohledem na tragické období druhé světové války v regionu Kralovicka.

ISBN 978-80-87185-22-9

Cena: 290 Kč

KOSTEL SV. PETRA A PAVLA V KRALOVICÍCH

Text: Irena Bukačová

Vydalo MaG v Mariánské Týnici a Občanské sdružení Gryspek pro záchranu kostela sv. Petra a Pavla v Kralovicích ve spolupráci s Nadačním fondem Mariánská Týnice.

ISBN 978-80-87185-11-7

Cena 150 Kč

Další nabídka knih na:

www.marinaskatynice.cz

ARCHITEKTURA JANA BLAŽEJE SANTINIHO-AICHLA NA SEVERNÍM PLZEŇSKU

Text: Irena Bukačová

Více než dvousetstránková publikace sestává z podrobného zpracování deseti architektonických památek.

ISBN: 978-80-86720-61-6

Cena 299 Kč

PAMĚŤ KRAJINY I - VIII

Texty Irena Bukačová, Jiří Fák
Fotografie Jiří Fák, Václav Podestát
Již osmivazkové dílo (nejnověji Nýřansko) je věnováno drobným památkám vybraných regionů severního Plzeňska.

Je katalogem památek, které zanechaly generace předků žijící zde po staletí.

Cena za každý díl 250 Kč

VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK

- čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska -

Vydává M&G v Mariánské Týnici. Redaktor Václav Podestát.

*Adresa redakce: Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici,
331 41 Kralovice, tel.: 373 396 410, e-mail: info@marianskatynice.cz, IČO: 368 563.*

Registrováno Ministerstvem kultury České republiky MK ČR E 12301.

*Cena jednoho výtisku pro předplatitele 10,- Kč, roční předplatné 40,- Kč a poštovné.
Vychází 4x ročně. ISSN 1801-0032.*